

10002709, 19/20

COBISB 8

LITING IN THE MIDDLE

ORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje **Dominko Viljem**, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja »Goriško kmetijsko društvo« v Gorici — Korenski trg št. 2. List izhaja v začetku in v polovici vsakega meseca ter stane 3 K na leto. Udje »Goriškega kmetijskega društva« dobivajo list brezplačno.

J. Zornik

Gorica, Gosposka ulica št. 11 priporoča najtopleje svojo veliko zalogo vsakovrstnega modnega blaga, perila, pletenin, zimške rute, šerpe, čevlje, kožuhovalne itd.

Anton Kuštrin v Gorici, (v lastni hiši) Gosposka ulica št. 25, priporoča svojo veliko trgovino jedilnega blaga po najnižjih cenah. Postrežba točna. Pošilja po železnici in pošti po naročilih. Za naročila iz dešele zadostuje dopisnica.

M. Poveraj v Gorici na Travniku priporoča svojo izborno trgovino.

Ivan Kravos Gorica na Kornu. Priporoča svojo sedlarske izdelke za lahko ali pa težko vožnjo.

Lastna delavnica za tapetirano pohištvo

Denar prihrani

kdor kupi izgotovljeno pohištvo pri

ANTON BREŠČAK

Gorica, Gosposka ulica št. 14

Via Signori lastna hiša kateri ima v zalogi najboljšo izbero **pohištva vseh slogov**, za vsaki stan, priprostega in najfinerega izdelka. Različno pohištvo iz železa, podobe na šipe in platno, ogledala, žime in platno.

Cene brez konkurence. — Daje se tudi na obroke

Josip Patek

poroča vsem kmetovalcem za: **meha za žveplanje po zadnjem sistemu, škropilnice za vtrijol, polivalnike za vrte**. Novost: **ventilatorji za dimnike**. Poprave se izvršujejo točno in po zmerni ceni. Svoji k svojim!

naslednik Karola Čufer, prva in edina slovenska kleparnica v Gorici, ulica della Croce št. 8 izvršuje vsa stavbena in galanterijska dela po načrtih. Posebno se priporoča za: **meha za žveplanje po zadnjem sistemu, škropilnice za vtrijol, polivalnike za vrte**. Novost: **ventilatorji za dimnike**. Poprave se izvršujejo točno in po zmerni ceni. Svoji k svojim!

Odprto pismo.

Dne 2. decembra je jubilejni dan. Ta dan praznoval se bode po celej Avstriji na izredno slovesen način. Na predvečer vršile se bodo razsvitljave z umetnimi ognji.

Prosim toraj vsa ona sl. županstva katera niso še poslala svojega naročila, da to nemudoma storè, da bode mogoče ista pravočasno izvršiti.

Dalje prosim, da pošlje vsako županstvo svojega moža po blago.

Z odličnim spoštovanjem

FERD. MAKUC,

pooblaščen in priznan pyrotehnik
Gorica.

DENDRIN

(Karbolinej v vodi raztopen.)

Najboljše sredstvo za pokončevanje mrčesa in rastlinskih zajedalk na sadnih drevesih, katero se je jako dobro obneslo po zimi leta 1908. — Spričevala, navodila in uzorci se pošiljajo na zahtevo brezplačno.

Tovarna za izdelovanje karbolineja R. Avenarius, Amstetten, Nižje Avstrijsko.

Dobi se pri:

**H. Hausbrandt v Trstu via Cecilia 12 in
pri Goriškem kmet. društvu v Gorici - -**

J. Kopač svečar Gorica, ulica sv. Antona 7. priporoča voščene sveče, med najboljših vrst; zamčeno pravi pitanec za čebele. Cene tako nizke, da izključujejo vsako konkurencu.

A. Primožič,

slovenski optikar Gorica na Korju priporoča slav. občinstvu svojo veliko zalogo optičnih izdelkov in vicer vsake vrste očal, barometre, toplomerje, daljnogleda, povečevalna stekla, tehtnice za maščo, mleko itd. Sprejema naročila in poprave in pošilja na dom.

Ivan Bednarik v Gorici, via della Croce 6, priporoča svojo knjigovoznico.

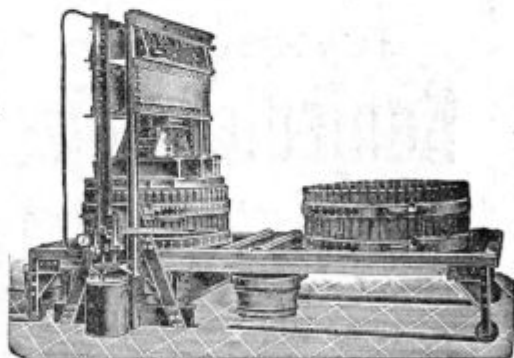
Železna orala, koja potrebujejo le polovico vlačne moči od navadnih, lahko vodljive, pripoznane od prvih naših kmetovalcev za najbolje, se dobivajo v moji zalogi tukaj. Njih uzorec, kakor tudi uzorec mojih škropilnic proti peronospori se dobi v zalogi kmet. društva v Gorici. Uljudno se priporočam za odjemanje. **ZIVIC i DRI. Trst, Trgovinska ulica št. 2.**

Peter Cotic čevljarski mojster v Gorici Raštel št. 32 in Gosposka ulica št. 1. Zaloga vsakovrstnih čevljev za odrasle in otroke. Naročila z dežele se po pošti dostavljajo.

Najboljše vinske stiskalnice

so naše stiskalnice „Ereole“, najnovejšega in izvrstnega sestava s strojem za dvostruki in trajni pritisk; jamčimo da se sok popolnoma iztisnebolj ko pri vseh drugih stiskalnicah. Hidravliške brizgalnice „Syphonia“ so najboljše. Delujejo same. — Posode za grozdje, sadje, plugi za vinograde, sušilnice za sadje, ročne stiskalnice za seno, mlatilnice za seno, mlatilnice za pšenico, čistilnice

za žito, rezalni stroji za krmo in ročni malni za žito, razne velikosti, in še razni drugi gospodarski stroji. — Izdelujejo in prodajajo z jamstvom kot posebnost najnovejše, izborne, priznane in odlikovane

Ph. Mayfarth-ove in dr.

tvornice gospodarskih in vinarskih strojev na Dunaju, II. Taborstrasse 71.

Nagrajeni v vseh državah z več ko 600 zlatimi, srebrnimi in častnimi kolajnami. Ilustrovani ceniki in mnogobrojne pohvale v dokaz.

Preprodajalci in zastopniki se iščejo povsodi kjer še nismo zastopani.

„Krojaška zadruga“

Gorica

P. n.

Že lansko leto smo slavnemu občinstvu naznanili, da smo prevzeli vsled vedno bolj naraščajočega prometa obširne prostore v Gosposki ulici 6. Letos smo te prostore primerno uredili tako, da nam ti prostori sedaj omogočajo imeti mnogo večjo in lepšo zalogo blaga.

Dejstvo, da pri nas promet od dne do dne bolj raste, nam omogoča, da so cene pri nas čudovito nizke.

Vabim vse p. n. odjemalce najspoštljivejše v našo trgovino. Prepričali se bodo, da je naša trdka **prva** ne le **po kakovosti** blaga, ampak da smo tudi **neprekosljivi**, kar se tiče **dobrega ukusa**.

Zagotavljam Vas točne in solidne postrežbe in nizkih cen. Zato prosim, da si ogledate našo trgovino in zalogo.

Z odličnim spoštovanjem udani

Teodor Hribar.

Prosiva zahtevati listke!!

Največja trgovina z železjem
Konjedic & Zajec v Gorici
pred nadškofijo št. 11.

Največja zaloga vseh stavbnih potrebščin, kakor: cement, stavbne nositelje, vsakovrstne okove, železje, strešna okna, cevi za stranišča itd. Ima v zalogi orodje za vsa rokodelstva iz najbolj slovečih tovarn. Opozarja na svojo bogato izber kuhinjskega in hišnega orodja, pečij, štedilnikov po brezprimerno nizkih cenah.

Edina zaloga stavbenih nositeljev v Gorici. Pocinkana žica za vinograde po znižanih cenah!

Pozor!

Eno krono nagrade izplačava vsakemu, kdor dokaže s potrdili najine nove ameriške blagajne, da je vkupil pri naju za 100 K blaga.

Pozor! Eno krono nagrade

Pozor! Eno krono nagrade

Prosiva zahtevati listke!!

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 19. - 20 V Gorici, dne 20. novembra 1908. Tečaj IV.

O kobilicah na goriškem Krasu in o načinu, kako naj se jih pokončuje pozimi.✽)

Spisal

Frane Gvozdrenović, nadzornik c. k. kmet.-kem. poskuševališča v Gorici.

Tekom zadnjih let se je pojavilo na Krasu in v posameznih krajih na Vipavskem izredno mnogo kobilic. Spočetka so žrle travo po travnikih in vsled tega se je pridelalo na istih le prav malo sena. Kjer se je pridružila kobilicam še suša, niso pridelali sena prav nič.

Ker je bila lansko leto zima zelo ugodna za ta mrčes in ga je bilo že takrat veliko, sklepati se je dalo uže naprej, da se pokaže letos še v večjem številu, kar se je žalibog tudi uresničilo.

C. k. ministerstvo za poljedelstvo, opozorjeno od merodajnih činiteljev na nevarnost, ki preti dotičnim pokrajinam, je dalo spomladi c. k. poskuševališču v Gorici nalog, naj poskusi razna sredstva, s katerimi bi se dalo kobilice zatreti, naj dožene, kako velika je okužena površina, naj zasleduje, v kako smer se kobilice pomikajo, kakšno in koliko škode so napravile na raznih poljskih pridelkih.

Nato je poskuševališče ta mrčes pridno in skrbno zasledovalo, nabiralo o ti priliki razne podatke in dognalo marsikaj takega, kar se dá dobro vporabiti v svrhu pokončevanja istega. Ker je prebivalcem

*) **OPOMBA.** V 19. številki danes izišlega „Primorskega Gospodarja“ smo priobčili izključno le članek „O kobilicah na Krasu itd.“ v celoti, ker ni kazalo deliti ga na dva dela in z ozirom na to, da je sedaj najprimernejši čas in nujno potrebno, da se kolikor mogoče zatre zalega tega nevarnega mrčesa na našem Krasu.

Uredništvo.

v naši deželi, posebno pa onim v krajih, ki so že prizadeti po tem mrčesu, koristno vedeti, kaj se je vse dognalo, zato se nam zdi neobhodno potrebno, da to priobčimo.

Pred vsem moramo pripomniti, da bo zelo težavno in da bo trajalo dalj časa, predno se zatre kobilice na našem Krasu, kajti tam se njive, vinogradi, travniki in pašniki, pripadajoči posameznim posestnikom, ne držé skupaj, ampak so v malih kosih raztrešeni ter drug od drugega in od vasi precej oddaljeni. Naš Kras pa je tudi poln gričev in takozvanih „dolin“, je skalovit, obrasten tu pa tam z grmovjem, z drevesi, z nizkim in visokim gozdom, zemljišča so obdana krog in krog s suhim zidovjem, nahajajo se na njih tu pa tam večji in manjši kupi drobnejšega in debelejšega kamenja, površina obdelovane zemlje je z raznimi poljedelskimi rastlinami kakor s travo, deteljo, žitom, trtami itd. obsajena. Z druge strani pa je Kras kakor nalašč ustvarjen za kobilice, tam se lahko zelo hitro razmnožé, imajo vse polno skrivališč, da vbežé in se pred sovražnikom in neugodnim vremenom na hip lahko poskrijejo, tam dobé raznovrstno hrano, svojo zalego lahko varno poskrijejo itd.

Če se pomisli, da so se kobilice razširile že daleč na okrog, sklepa se lahko že iz tega, da bo skoraj nemogoče zatreti jih, ako se ne polotijo dela vsi prizadeti činitelji brez izjeme.

Med raznovrstnimi kobilicami, ki spadajo v razred mrežokrilcev in sicer ranvokrilcev (Ortoptere), smo našli na našem Krasu 20 raznih vrst in podvrst. Nekateri ravnokrilci nimajo kril, drugi jih pa imajo in če jih imajo, sta gornji dve krili pergamenasti, spodnji pa vzdolž nabrani. Kobilice se ne preobrazujejo, temveč se samo večkrat prelevé. S tem, da trejo ali drgnejo pokrovko ob pokrovko ali ob stegno, cvrčé ako mirno počivajo, leteč pa glasno hreščé.

Raznovrstne kobilice delimo v: listne kobilice ali *Locuste* in poljske kobilice ali *Acridae*. Prva vrsta kobilic ima dolge, tenke tipalnice, ki segajo najmanj do konec zadka, druga vrsta pa ima krajše, močnejše ali debelejše tipalnice, katere segajo kvečem do polovice života. Samica listnih kobilic ima na zadku bodalca, oziroma ravni ali pa zakrivljeni nožnici podoben trnek ali podaljšek, katerega zabada v zemljo in poklada potem v luknjico jajčeca. Samica poljskih kobilic pa nima bodalca, ampak njen zadek konča v nekak močan sveder in s pomočjo istega poklada jajčeca v zemljo.

Listne kobilice ali *Locuste* žive po travnikih, pašnikih, polju, grmovju in drevesih. Večina teh nima kril in če jih ima, so

ista večinoma majhna in nepopolno razvita. Ta vrsta kobilic ne dela tako velike škode ali ne požre toliko, kolikor požró poljske kobilice, tudi se ne pojavi v velikih množir ah, kakor poslednje.

Med listnimi kobilicami, ki se nahajajo na Krasu, je največ naslednjih: *Locusta viridissima* (zelena kobilica ali kakor jo nazivajo na Krasu: kobilica), ima popolnoma razvita krila in zleta na daleč; *Decticus verrucivorus* in *Decticus albifrons* (zvana na Krasu kleščenca), obe poslednji imata ravno, tenko in gladko bodalce, precej razvita krila, sta rastlino- in mesojedi, požreta celo ude lastnega života, ako so se odtrgali in kadar so te kobilice lačne ter nimajo rastlinske hrane, lové in žró celó druge kobilice. K tem spadajo tudi *Orphanidenticauda* in *Orphanidscutata*, ki imata na zadku trnek, podoben nožnici turške sablje in je proti koncu od spodaj nazobčan. Obe vrsti sta zeló veliki, njihovo truplo je debelo in kratko ter brez vsakih kril; *Platyclus grisea*, ki je podobna *Decticus*, sicer pa dosti manjša od te ter ima na zadku kratek, črn in navzdol obrnjen trnek; *Thamnotrizon litoralis*, *Thamnotrizon Chabrieri*, *Barbitistes Oczkayi* in *Barbitistes Yersini*, ki so podobne *Orphaniji*, sicer pa dokaj manjše itd.

Poljske kobilice ali *Acridae* žive skoraj izključno le na polju in travnikih v večjih čredah, bodisi v ravani ali po hribih in imajo skoraj vedno popolnem razvita in za letanje pripravna krila. Žive se izključno le od rastlin, so zeló požrešne in pogostoma prava šiba božja za poljedelca, posebno takrat, ko se prikažejo v velikih množinah in opustošijo cele pokrajine. Ko jim zmanjka živeža, selé se v celih tropih.

K sreči pa na Krasu te vrste t. j. takozvanih kobilic selivk, o katerih čitamo v zgodbah sv. pisma in drugod, še ni. K tem prištevamo: *Acridum migratorium* (kobilica selica ali selivka), *Pachytylus migratorius*, *Stauronotus maroccanus* in druge. Vendar pa se nahaja na našem Krasu neka tem zeló sorodna *Caloptenus italicus* (italijanska kobilica, zvana na Krasu „konjič“). Ta kobilica je tam v veliki množini in uničuje poljske pridelke daleč okrog. Te vrste kobilic se v Italiji zeló bojé. Spozna se je prav lahko. Njena spodnja mrežasta krila so prosojna in na dolnjem koncu rožnato rdeče barve; na zgornjih pergamenastih krilih zapazimo pa, ko kobilica počiva, dve belkasti progí, ki se podaljšujeta ob vratnem ščitku do glave in napravljata nekak romboid ali poševé čveterokotnik.

Izmed poljskih kobilic, nahajajočih se na Krasu naj navedemo tu še naslednje: *Stethophyma fuscum* in *Stethophyma brevipenne*, ki so ravno tako škodljive in ki žive prav tako kakor vrsta *Caloptenus*, a obe imata slabo razvita krila in zadnje nožice ali skoka sta živo rdeča in črno pegasta. Tu sem spada tudi neka velika vrsta kobilic *Cuculligera* ali *Prionotropis hystrix*, zvana na Krasu „konj“; njeno truplo je zelo debelo ali čokato, temno rjave zemljene barve, njen zadek je rumen a krila so so komaj znatna.

Razen prejšnjih se nahaja tam tudi *Oedipoda coerulescens*, siva kobilica z višnjevim krili in *Oedipoda miniata* sive barve z rdečimi spodnjimi krili, ki so pri obeh črno obrobljeni. Hkoncu naj omenimo še drugi manjši vrsti kakor *Stenobothrus*, *Pezotettix*, *Tettix* i. t. d.

Naštevši tu glavnejše vrste kobilic, ki se nahajajo na našem Krasu, poudarjamo da se razteza površina, okužena po kobilicah (brez ozira na ono na Vipavskem) od Sežane do Železnih vrat in od Štanjela do Opatjesela, zavzemajo toraj 400 kvadratnih kilometrov ali 40.000 hektarov. Močno okužene površine je seveda manje in omeji se le na sledeče vasi in občine: Opatjeselo, Kostanjevica, Temnica, Škrbina, Kobjeglava, Štanjel, Kopriva, Skopo, Pliskovica, Veliki Dol, Gorjansko, Selo in Vojšičica. Središče okuženja po kobilicah je v občini Komen (posebno pa v Malemdolu in Tomaževci) in Gabrovica.

Lansko leto so bile močno okužene le nekatere občine in sicer: Komen, Gabrovica in Kobjaglava. Iz tega sledi da so se kobilice že močno razmnožile in razširile ter dospele že do Železnih vrat in da se razširijo skoraj gotovo tudi od tam na Vipavsko. Dognalo se je tudi, da se selé kobilice v oni smeri, v katero piha navadno veter, t. j. na Krasu na vzhodni nebni strani in se pomikajo od tam proti zahodu. Ker je že mnogo kobilic v Opatjeselu in Selu in piha burja v prej navedeni smeri, kjer leži tudi Furlanska ravan, ni izključeno, da se naselé kobilice tudi tam doli v kratkem. Enak slučaj se je pripetil že pogostoma v krajih, kjer je bilo mnogo kobilic.

Ker je bila letos pomlad zgodnja, prikazale so se prve kobilice že v drugi polovici marca in niso zginile do pozne jeseni. *Caloptenus italicus* t. j. italijanske kobilice, ki so najnevarnejše in se jih je zelo bati, se prikažejo še le proti koncu maja.

Našli smo mlad kobiličji zarod na Krasu še v septembru, iz česar bi se dalo sklepati, da se pokaže pri nekaterih vrstah kobilic več

rodov v enem in istem letu, kar bi bilo seveda še hujše in nevarnejše. Sicer pa se prikaže pri kobilicah navadno v enem in istem letu le en sam rod.

Kako na gostem se nahajajo kobilice na Krasu, ni mogoče prav natanko povedati. V nekaterih okuženih pokrajinah se jih je naštelo na vsakem kvadratnem metru nekaj stotin.

Največjo škodo so napravile kobilice brezdvomno na travnikih in pašnikih, ki so jim nekako stalno bivališče. Ker se pa nahajajo tik istih na Krasu tudi njive, polotile so se kobilice tudi poljskih rastlin ter so zelo poškodovale ali požrle tudi turšico, fižol (glej podobo 1),

Pod. 1. Turšica v Mal em d o l u pri Komnu, snedena že napol od kobilic; fižol, rastoč med isto, so ves požrle kobilice.

deteljo, krompir, i t. d. ter niso prizanesle celo raznemu žitu. Videle so se cele njive opustošene po kobilicah. Kobilice, ki žro najraje mlada sočna zrna, so kar cele klase ogrizle in požrle zrnje, ki se je komaj razvilo. Tudi takozvanega „drugega pridelka“ so se polotile in ga močno pokvarile, posebno pa ajdo, tako da se je lahko že od daleč zapazilo skraja njiv do golega pojedeno ajdo. Na vseh prej navedenih pridelkih so napravile največ škode *Caloptenus italicus*,

Stethophyma fuscum in *Stethophyma brevipenne*, kakor tudi *Decticus verrucivorus* in kasneje tudi *Locusta viridissima*.

Sicer pa niso prizanesle kobilice tudi trtam. Zlezle so v večjih množinah v vinograde ter objedale listje in mehke poganjke, posebno pa one mladih cepljenih trt, in objedle s teh s svojimi krepkimi čeljusti tudi grozdje. Druge kobilice zopet so zlezle na grmovje in drevje ter objedle vse do golega. Na trtah, grmovju in drevju so bile skoraj izključno le listne kobilice ali *Locuste* brez kril, kakor *Orphanina*, *Barbitistes* in *Thamotrizon*.

K raznim načinom, po katerih se pokončujejo kobilice, naj pripomnimo naslednje: Iz naše lastne skušnje ne moremo priporočati raznih strupov, ki se rabijo za pokončevanje kobilic, bodisi da se jih hoče rabiti v obliki raztopine (kakor raztopina barijumovega klorca, kalijevega „arzenika“), bodisi v obliki prahu (kakor z zastrupljenjem konjskega blata s tako zvanim „Schweinfurtergrün“) — dasiravno smo jih poskusili na Krasu v malem in so se dobro obnesli. Pred vsem niso pripravni za praktično vporabo na Krasu, kajti površine, ki so okužene, so obširne in treba v to veliko strupa, zemljišča so oddaljena od vasi in v bližini ni vode, delavcev za to delo primanjkuje, pa tudi vprežne živine i. t. d. Nevarno je pa tudi zeló, da se zastrupi živino, ki bi se tam pasla ali zastrupljeno travo požrla.

Poskusili smo tudi okužiti kobilice z glivico „*Botrytis Bassiana*“ t. j. ono, ki provzroča pri sviloprejkah takozvano „apnensko bolezen“, a ta poskus se ni obnesel nič kaj posebno, prej ko ne zaradi tega, ker je bila takrat na Krasu prevelika suša, oziroma zrak presuh.

Da bi se obvarovalo poljske rastline, kakor: turšico, fižol, krompir i. t. d. v njivah po takozvanih dolinah pred kobilicami, smo jih poškopili z raztopino tobačnega izvlečka. Dasiravno so kobilice na to pridelke pustile na miru, kljub temu ni mogoče priporočati, da bi se vporabljal to sredstvo, ker se mora škropljenje večkrat obnoviti in ker je sredstvo samo tudi predrago. Naročili smo tudi, da naj se trte močno požvepla in poškopri z bakreno-apneno zmesjo in res kobilice onih trt niso tako hudo objedale, ali tudi onih trt, ki so bile oprasene z zmesjo živega apna v obliki praha in mletega žvepla, so se ogibale.

Še najboljše sredstvo za pokončevanje kobilic je lovenje istih s posebnimi vrečami in naknadno morenje. Nalovljene in umorjene

kobilice se vrže potem na gnoj ali pa se jih dá kuretini in prešičem, ki jih jedó zeló radi. Loviti pa je treba kobilice, dokler so še majhne in neurne t. j. dokler jim ne zrastó popolna krilca ali dokler so še lile, ker pozneje zletajo preveč na daleč in uhajajo iz vreč.

Ker je bilo že precej pozno (kajti poskušali smo jih loviti še le v drugi polovici junija, ko so kobilice zletale na daleč), in ker je delavcev manjkalo, zato nismo mogli izvršiti lovenja v večjem obsegu. Sodeč po vspehih, ki smo jih dosegli takrat z lovenjem, smelo trdimo, da je ta način pokončevanja kobilic najprimernejši in da se ga bo treba poprijeti z vso resnobo, ako se bo hotelo uničiti kobilice, ki se pojavijo prihodnjo pomlad skoraj gotovo v velikih množinah.

Ker se je letos jako malo storilo gledé pokončevanja kobilic, ker je bilo vreme ves čas jako ugodno za razmnoževanje istih in je zalege na milijone, ni toraj niti dvomiti, da se ne pojavijo prihodnje leto, ako ne bo pomagala narava sama uničiti jih z neugodnim vremenom in potom različnih kobiličjih sovražnikov, v še večji množini in da napravijo lahko velikansko škodo.

Prav za prav smo našli na Krasu nekatere sovražnike kobilic in sicer: neko vrsto kratkokričev (*Zonabris*), ki so velik sovražnik istih, našli smo pa tudi v nekaterih zavojčkih in nabojih kobiličnih oziroma v jajčecah ličinko nekega dvokrilca (*Diptera*) t. j. velike muhe, ki spada v vrsto muh črníc (*Anthrax*) in je znana kot velika sovražnica kobilic selivk v Egiptu in Maroku.

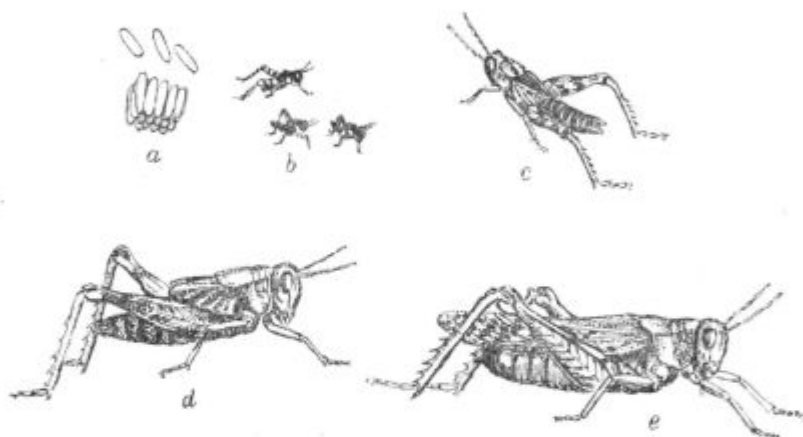
Ker se pa ni preveč zanašati na naravo, da bi zalego pokončala, kajti lanska zima je bila jako ugodna in ni izključeno, da ne bo tudi letošnja (sicer pa mraz sam namreč ne uniči zalege ali jajčec) dasiravno s tem še ni rečeno, da bi kobiličji sovražniki in razne bolezni kobilic uničiti ne mogli, zato smo bili primorani zasledovati kobilice, kam in kako pokladajo svojo zalego, da jo bo mogoče pokončati pozimi s primernimi sredstvi ter tako zatreti vsaj delno kobilice in preprečiti nadaljno okuženje.

Kakor je bilo povedano že poprej, se prikažejo mlade kobilice ali ličinke že zgodaj spomladi. Kobilice se ne preobrazujejo, ampak se le večkrat levé kakor sviloprejke in sicer nekatere vrste 4, druge 5 krat; ko se olevé zadnjikrat, spremené se iz ličinke v lilo in v 6 do 8 tednih potem, ko so se izvalile, v popolno kobilico — samca in samico (glej podobo 2). Samice so navadno mnogo večje od samca. Nekaj časa pozneje se parajo ali samec oplodi samico. Različne ko-

bilice se parajo na razne načine, sicer pa nima to za nas nikakega pomena, zato opustimo. Za tem začne pokladati samica jajčeca.

Dognalo se je, da pokladajo kobilice zalego najrajše tja, kjer jih pri delu nikdo ne moti in kjer so jajčeca tako skrita in varno shranjena, da jih ne more zapaziti nikdo zlepa in tudi ne pokvariti. Jajčec ne pokladajo v njive ali orano zemljo, redkokedaj tudi na pašnike, ker prihajajo tja ljudje in živina, ampak pokladajo jih najrajše na senožeti ali travnike, na katerih se pase navadno le pozno v jeseni.

Jajčeca pričnejo pokladati uže v drugi polovici junija in pokladajo jih tudi avgusta, da nekatere vrste kobilic celó kasneje.

Pod. 2. Razvoj *Caloptenus italicus* (italijanske kobilice): a jajčeca, b ličinke, c ličinka po tretjem levenju, d lila samica, e dorastla samica (vse v naravni velikosti).

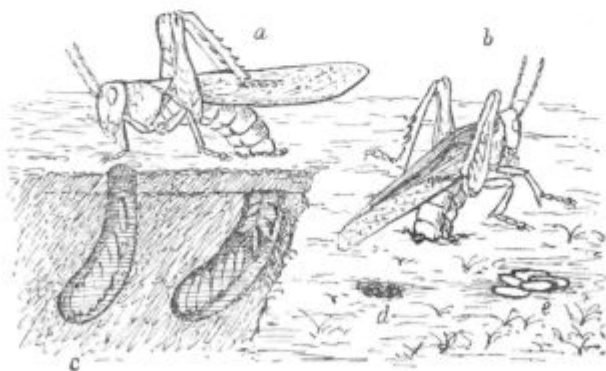
Z ozirom na to, kako da je ustvarjen zadek pri kobilici razločujemo listne kobilice ali *Locuste* in poljske kobilice ali *Acride*. Prve imajo na zadku nekaj trn ali nožnico, ki je razcepljena na tri dele; to nožnico zabodejo v zemljo in spusté po nji jajčece. Druge pa imajo močan, svedru podoben zadek, s katerim zvrtajo v zemljo luknjo in položijo vanjo zalego.

Listne kobilice ali *Locuste* pokladajo jajčeca le nekaj centimetrov globoko v zemljo ali v rušo travnika in če so travniki preraščeni z mahom, položé jih rajše v mah. Jajčec ne pokladajo v kupčke, ampak devajo v luknjico le po eno tu pa tam po travniku (glej podobno 3). Samice nekaterih kobilicnih vrst položijo 30, druge 50 in

nekatero celó do 100 jajčec. Jajčeca so velika kakor drobno riževo zrno, dolga so 8 mm in debela 3 mm, barve so sivo svinčene, včasih celó črne.

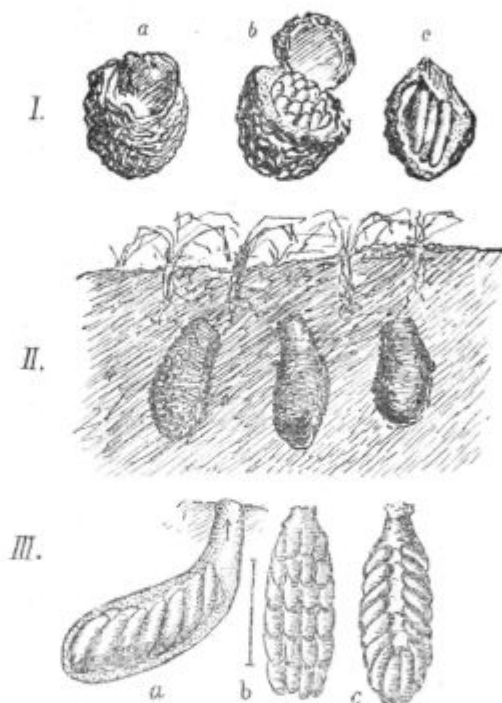

Pod. 3. Samica od *Decticus verrucivorus* (vrsta listnih kobilic), pokladajoča jajčeca (naravne velikosti); na desni in levi se vidijo v preseku slédi lukenj, kamor je položila jajčeca.

Pod. 4. Samici od *Caloptenus italicus* (vrsta poljskih kobilic), pokladajoči jajčeca v zemljo; kamor je položila samica *a* jajčeca, je zemlja navpično odsekana, da se vidi, kako jih poklada in kako so povita v takozvane naboje *c*; pri *d* se vidi luknja, ki jo je samica pravkar zapustila in pri *e* je videti posamezna jajčeca razkrita v naravni velikosti.

Poljske kobilice ali Acride pa spravljajo jajčeca veliko skrbnejše in sicer tako, da jim ne more škodovati zlepa nobena stvar. Kakor je bilo že prej omenjeno, samica te vrste kobilic nima nožnice na zadku, ampak njen zadek je podoben nekakemu svedru. S pomočjo tega zadka zamore zvrtni luknjo tudi v najtršo zemljo. Ko vrta, nategne zadek in zvrta v zemljo 3 do 4 cm globoko luknjo (podoba 4.). Ko je zvrtna luknjo, začne pokladati jajčeca v kupčkih. Obenem

Pod. 5. Naboji in grozdčki jajčec od poljskih kobilic ali Acrid:

I. Od *Cuculligera hystrix* (konj) *a*, *b*, *c* kakšni so v naravi, *b*, *c* odtrganim poklopcom in *c* razklan naboj, da se vidi, kako so položena jajčeca v notranjem;

II. Od *Caloptenus italicus* (italijanska kobilica), *a* naboji, v naravni velikosti in legi v zemlji;

III. *a* naboj v preseku, *b* in *c* grozdčka jajčec vzeta iz naboja (nekoliko povečano).

spušča iz zadka neko lepljivo tvar, s katero jih obda krog in krog. Lepivo se na zraku posuši in strdi. Ker se lepivo zmeša z zemljo, ki je ob stranicah luknje, napravi se iz te zmesi nekaka cementu po-

dobna tvar, katera ni v vodi raztopna. Jajčeca, oziroma kupčeki teh so v trd ovoj poviti in videti so kakor zrna podolgastega črnega fižola ali še bolje povedano, kakor n a b o j (patron) za mali samokres. Naboji so navadno dolgi 1—2 cm, nimajo pa vsi gornje oblike, ampak to se ravna po vrsti kobilic: nekateri so jajčaste, drugi valjaste oblike in nekateri imajo celó obliko želodeve kapice, ki je na gornji odprtini s pokrovčkom pokrita. Sploh pa je vsak tak naboj pokrit na gornjem koncu z nekakim pokrovcem in ko hočejo ličinke spomladi izlesti iz njega, prevrtajo ga ali pa pahnejo kar celega navzven (glej podobo 5).

V vsakem takem naboju se nahaja 15, 20, 25 in celó 30 jajčec, včasih tudi še več. Samice nekaterih vrst kobilic polože celó do 200 jajčec, tako n. pr. samica italijanske kobilice (*Caloptenus italicus*.) Vsaka samica se plodi večkrat v letu, zato pa poklada jajčeca, oziroma napravi naboje večkrat v letu in sicer v krajših ali daljših presledkih. Naboji so skriti najbolj pogostoma po travnikih in sicer precej plitvo pod površino zemlje in če potegnemo po travniku dobro z železnimi grabljami, spravimo jih na površje. Ne le v zemlji, ampak tudi v mahu in pod istim, s čimer so preraščeni travniki na Krasu, dobimo precejšnje število takih nabojev.

Na Krasu se nahajajo tu pa tam po travnikih skale, ki strčé iz zemlje ter imajo polno razpoklin in špranj, pa tudi večjih ali manjših kupov kamenja ali grobelj ne manjka. Gotova vrsta kobilic, izključno pa le vrsta poljskih, poklada in poskrije tudi v te razpokline skal in v grobljo, celó v travo ostrico, ki raste iz razpoklin in krog skal in grobelj svojo zalego. Ta zalega pa je drugačna od prej opisane. Ta zalega je nekako taka, kakor bi bila položena in stisnjena ječmenova zrna drugo poleg drugega. Zrna pa niso gola, ampak nekako sivkasto kosmata, povita so namreč v zrahljano kobiličje blato. Kobilica položi namreč 6—7 jajčec v kupček (glej podobo 6.), ki ga zlepi skupaj s posebnim lepilom in prevleče ali obda cel tak kupček obenem z lastnim zrahljanim odpadkom, ki ga izloči iz sebe med pokladanjem in skoraj gotovo obenem zrahlja z nožicami, da se lepo prime krog in krog kupčeka jajčec. Ko je dovršila prvi tak z a v o j č e k, položi tik istega drugega, tretjega i. t. d. in sicer v razpokline tako na tsnem, da je mogoče vzeti zalego iz njih le s pomočjo špičastega žeblja ali noža. Če pogledamo razpoklino v skali natančno, ter zagledamo v nji nekako po dežju oprano goveje blato, smo lahko gotovi, da ni to drugo nego taka kobiličja zalega. Zalego pa pokladajo take kobilice

tudi med kamenje, ki leži precej na tesnem drugo na drugem oziroma eno tik drugega. Časih pokladajo te kobilice take zavojčke tudi v mah, ki je po travnikih.

Pod 6. Zgoraj na desni pri *a* se vidi košček skale, na katero so pritepljeni zavojčki, na levi pri *a* pa je trava ostrica, ki raste v skalni razpoki in v nji se nahaja cel šopek zavojčkov, ki so obdani oziroma prevlečeni s suhim kobilčjim blatom.

Spodaj na sredi pri *a* je košček skale, ki je bil odklan od gornjega koščeka na desni; pri *b* sta posamezna zavojčka, na desni pri *c* en tak zavojček razklan.

Da je na Krasu letos neizmerno veliko take zalege, smo se prepričali sami na licu mesta. Tam, kjer je bilo veliko kobilic, smo našli na vsakem kvadratnem metru površine 40 in celo še več takih zavojčkov, koliko pa je bilo poleg teh še jajčec, izvirajočih od listnih kobilic, tega nismo mogli dognati natančno, ker se jih zlepa ne opazi;

gotovo je bilo tudi teh precej. Vzemimo, da je v vsakem zavojčku približno 25 jajčec, nahaja se potem takem na vsakem kvadratnem metru površine 1000 jajčec oziroma bodočih kobilic!

Ako upoštevamo gornje število, zamoremo sklepati, da bo prihodnje leto na Krasu strašno veliko kobilic, ki provzročé lahko velikansko škodo na travnikih in polju.

Da se ta mrčes že sedaj pokonča, je najbolje poiskati zalego in jo pokončati. Ta način pokončevanja se je obnesel jako dobro povsod tam, kjer so imeli veliko kobilic, zato nujno priporočamo tudi našim Kraševcem, naj poiščejo kobiličjo zalego še to zimo in jo pokončajo. Nekoliko dobre in trdne volje je treba, poleg tega pridnih rok in prepričani naj bodo, da zatrejo večino tega mrčesa.

Ker smo poprej menda dovolj natančno opisali, kakšna je kobiličja zalega in kje se nahaja, ne bo težko poiskati jo na travnikih in boljših pašnikih v razpokah in votlinah skalovja in v kupih kamenja. S prišpičenim železcem ali žebljem in brez posebne izurjenosti se prav lahko izvrtá cele kupčke zavojčkov, ki so trdno zlepljeni skupaj, te naj se pobere in vrže v ogenj ali pa dá kuretini.

Za tako delo so otroci najpripravnější in vsak otrok je v stanu nabrati takih zavojčkov vsak dan najmanj 1 liter. V vsakem litru istih se pa nahaja tisoče in tisoče jajčec. Da poberejo otroci kolikor mogoče veliko zalege, bi bilo toplo priporočati, da se jim dá za neko določeno množino pobrane zalege kako primerno nagrado, ker potem si bodo prizadevali, da naberejo kolikor mogoče veliko. Po tej poti so dosegli drugod, kjer je bilo neštevilno kobilic, tak uspeh, da bi premenivši ga v število, odgovarjalo to sto in tisočem litrom ali milijonom pobranih jajčec!

S takim pobiranjem zalege z rokami po travnikih in pašnikih in pokončevanjem iste bi se razmnoževanje kobilic zelo omejilo.

Na licu mesta smo se preprečali, da bi se dalo doseči s pravilnim brananjem travnikov in boljših pašnikov poleg prejšnjega še veliko več gledé pokončevanja kobiličnih zavojčkov in nabojev. Če povlečemo travnik ali boljši pašnik s primerno brano, posreči se nam spraviti iz zemlje na površino neštevilno zavojčkov in nabojev, v katerih so jajčeca kobilic.

Razen, da spravimo z brano kobiličjo zalego na površino, dosežemo pri brananju travnikov še drugo korist. Skoraj vsi travniki in

pašniki na Krasu so z malo izjemo jako slabo oskrbovani, da bi lahko rekli, tako slabo se ne oskrbujejo travniki nikjer drugod. Preraščeni

so z mahom tako na debelem in gostem, da se je le čuditi, če je še kaj trave na njih! Mah pokriva travnike kakor kakšna 10 in še več centimetrov debela odeja, ter ovira rast vseh travniških rastlin. Ako se bodo travniki zanemarjali na ta način le še nekaj let, — ne bode se — če bi tudi kobilic in suše ne bilo — pridelalo nič sena. Če se hoče pridelovati seno še dalje, je že skrajni čas, da se travniki in boljši pašniki do dobra povlečejo z brano in po ti poti mah odpravi ž njih.

Pod. 7. Travniška brana od Rudolfa Sack, znamka B 1, na vrhu člen iste s 3 zobi.

iz večjega števila členov in vsak člen ima po tri zobe. Podolgem in počez ima brana 4 do 5 takih členov, ki so med seboj spojeni z železnimi obročki. Brana je široka 1·05 m, tehta 52 kilogramov in vleče jo lahko srednje velik konj; stane 65 K.

Poleg prejšnjega se doseže z brananjem tudi še nekaj drugega. Zobje brane razbrskajo in poravnajo krtine in druge vzvišine; trda zemeljska skorja se zrahlja in razdrobi, v tako zrahljano zemljo dohaja zrak in mokrota in zemlja postane nato rodovitnejša; z brananjem se pokonča tudi večina slabih trav ali travniškega plevela.

Za kraške travnike in pašnike najbolj primerna je členasta brana, ki se lepo vleče na neravna tla. V kupčiji se nahajajo razne travniške brane. Najpripravnější za Kras je ona z znamko B1, ki jo izdeluje tvrdka R. Sack na Dunaju (glej podobo 7). Ta brana je sestavljena

Z brano naj se povleče travnik tedaj, ko ni ne presuh pa tudi ne premoker. Če je zemlja presuha ne gredo ali ne primejo zobje dovolj globoko in tako delo je le malo ali nič vredno. Ako pa je zemlja premokra, gredo zobje pregloboko in pulijo obenem tudi travo, poleg tega pa se zemlja ne zrahlja in ne razdrobi, ampak se zacmoka, kar pa rastlinam škoduje.

Če je zemlja primerno vlažna, gredo zobje primerno globoko in ko se premika, izpulji samo mah in ničvredno travo ali plevel, zemljo zrahlja in zdrobi ter spravi na površje kobiličjo zalego.

Vprežen konj mora pa stopati srednje hitro. Povleče naj se travnik podolgem in počez. Ob zidu, krog kupov kamenja in skalovja, ali sploh tam, kjer se ne more povleči z brano, naj se dobro predrsa z železnimi grablji.

Ko se je končalo brananje, pograbi naj se mah takoj in skrbno spravi v kupe na primeren prostor na travniku in ker se nahaja v njem na tisoče zavoječkov, nabojev in raznih kobiličnih jajčec, naj se ga na licu mesta sežge. Suh mah rabi se sicer za nastilj, ali v tem slučaju se ga ne sme rabiti za to, kajti zavoječkov in nabojev ne premoči ne voda ne druga tekočina, izvzemši močnih kislin, zato bi bilo nevarno spraviti tak gnoj na njive ali travnike, ker bi se iz jajčec, ki so ostala zdrava, izvalile tam kobilice. Najboljše je toraj, če se mah sežge in raztrosi potem oni pepel po travniku ali pašniku, s tem se travnik precej dobro pognoji z majhnim stroškom.

Pobranati pa se morajo travniki in pašniki že v jeseni, kvečem pa početkom zime. Čim prej se to izvrši, tolikanj bolje je. Sicer ni izključeno, da ne ostane nekaj zavoječkov, nabojev in posameznih jajčec listnih kobilic na travniku ali pašniku, vendar pa se spravi večino teh vsaj na površje in že to zadošča, kajti jajčka se zmočijo in in pozimi premrznejo in tako večina zalege pogine. Kobilice žro prav pridno tudi razne ptice, zato priporočamo vsem najtoplejše, naj jih varujejo in jim prizanašajo. Dobro je, če se po dovršenem brananju in grabljenju mahu zažene na travnik perutnino, posebno pa pure ali celó prešiče, kateri to zalego pridno poiščejo in požro.

Da bo imelo brananje še boljši uspeh, priporoča se, da se brananje travnika proti koncu zime na prejšnji način ponovi, sicer pa ne kasneje nego v prvi polovici marca.

Zdi se nam neobhodno potrebno ponovno povdarjati in najtoplejše priporočati, naj izvrše to opravilo na Krasu vsaj tam, kjer so bile letos kobilice. Vsi takoj na delo, vsi ze enega in vsak za vse, da se zatre ta prava nadloga ali šiba!

Kar smo rekli glede pokončevanja kobilic na našem Krasu, isto velja tudi za okužene kraje na Vipavskem, zato priporočamo tudi tamšnjim prebivalcem najtoplejše, da se lotijo čimprej tega dela.

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 20.

V Gorici, dne 25. novembra 1908.

Tečaj IV.

O pretakanju vina.

Letošnje suho in toplo vreme o trgatvi je zelo prigomoglo, da je grozdni mošt v kratkem času povrel in se vsled tega tudi prej učistil nego druga leta. V nekaterih krajih se pritožujejo, da so mošti celó prehitro dovršili burno vrenje in da nimajo več sladke rebule, po kateri se pogostoma poprašuje.

Za ono glavno, kar se mora zvršiti v vsakem moštu t. j. da povre sladkor v alkohol, ki ostane v vinu, in v ogljenčevo kislino, ki uide v zrak, poskrbela je narava sama z blagodejno svojo toploto, nas pa čaka drugo velevažno opravilo t. j. pravočasno in pravilno pretakanje. Kakor hitro se je gošča polegla na dno soda ali se je mlado vino učistilo, treba je, da ga presnameno ž nje, to bodi pravilo za vsakega vinorejca. Zdravo, mlado in povreto vino se mora učistiti v drugi polovici novembra, kvečem do konca decembra; če se ni, lahko računamo, da imamo opraviti s prehlajenim, nepovretim moštom, z bolnim mladim vinom ali s takim, ki se je že učistilo in so se drože ali same ob sebi vzdignile ali pa se je sod stresel. Kedaj naj se ga pretoči, ni možno reči natančno, kajti nekateri mošti se učistijo poprej, drugi zopet pozneje; pretočiti pa ga moramo najprvo kvečem do konec januarja. Dokler se ni učistilo in je drugače zdravo, naj se ga pusti na miru. Če je še kalno in sladko, naj se na primeren način ogreje in poskrbi, da povre popolnoma, ker le tedaj se bo popolnoma učistilo, ko konča vrenje ali pa se tako shladi, da ne more vreti dalje.

Drože in drugo, ki se je izločilo iz mladega vina in sesedlo se na dnu soda, je taka tvar, ki vinu ne more koristiti, ampak le ško-

dovati. Drože same na sebi so tvar, podobna beljaku, ki se ne da ohraniti v vodi in tudi v vinu ne, ampak le v alkoholu in nekaterih drugih kapljinah. V takih zmeseh, kakor je vino, ki ima v sebi le primeroma malo alkohola in mnogo vode, se pa drože razkroje ali gnijejo in v vinu se izcimijo nato razne bolezni in napake. Posebno v takih letinah, ko je treba mnogo žveplati in ni pred trgatvijo dež zadostno opral grozdja, kakor se je godilo letos, se je bati, da dobi vino, če leži dalj časa na drožah, duh po žveplu oziroma gnilih jajcih. Včasih se potem, ko se je vino uže učistilo in leži še na drožah, posebno če ni v kleti stalne topline ali se pa sod slučajno strese ali zgane, drože vzdignejo in pomešajo med vino, kar je še slabše. Drože so namreč kot nekaki mehurci, ki so, kadar dozoré, polni nekakega drobnega prahu in razpočijo. Če se ta prah vzdigne in pomeša med vino, se iz njega ne sesede, začne se razkrojevati in provzroči potem v vinu takozvano zavrelico ali kakor pravimo: vino dobi duh po repenci.

Še drugi uzrok je, radi katerega moramo vino ne le enkrat pretočiti, ampak pretakati ga ponovno od časa do časa. Ko se je mlado vino po dovršenem vrenju učistilo in smo ga pretočili na čisto, ločili smo ga od drož in druge nesnage, ki je bila v njih. Ali že po onem prvem pretakanju bo vino, ki je bilo takrat na videz čisto, postalo par dni pozneje zopet kalno ali motno. V dozdevno čistem mladem vinu se nahaja namreč raztopljen neka tvar, zvana beljakovina in dušičnata tvar, ki se pozneje, ko pride vino na zrak, deloma strdi in izloči. Če toraj mlado vino pretakamo, ne ločimo ga le od gošče, ki se nahaja na dnu soda, ampak pospešimo, da se tudi ona tvar, ki je v njem že raztopljen in ki ni vinu v nikako korist, iz vina izloči. Če vino toraj pretakamo, otmemo ga marsikake bolezni in napake, vino pa postane po prezračanju tudi okusnejše ali zori in brezbarveno belo vino zadobi s tem lepo slamnato barvo, ki je dandanes priljubljena.

Drože ne dadó vinu toraj nikake moči, ločimo toraj vino od njih, ker so mu le v kvar! Marsikateri misli še dandanes, da postane vino po pretakanju šibkejše. Res je, da je vino po pretakanju kakor pravimo nekako ubito, ali vsakdo mi lahko verjame, da izveši pri pretakanju tako malo moči iz vina, da ne more priti to niti v poštev. Pri pretakanju spuhiti iz vina le nezatna množina moči ali alkohola, iz njega spuhiti pri prvem pretakanju večinoma le ogljenčeva kislina.

Kakor hitro vino nekaj časa počiva, povrne se dozdevno zgubljeni moč. Saj to mora vedeti vsak, ki vino kupuje in na drobno prodaja, da mora pustiti vino počivati vsaj osem dni.

Da pa dosežemo res oni uspeh, ki ga hočemo doseči s pretakanjem, treba je gledati na to, da se pretaka vino le o lepem vremenu, kajti o deževnem, južnem vremenu se drože pri odpiranju soda prav lahko vzdignejo in tako motno vino se potem zlepa ali samo ob sebi ne učisti.

Preden se zabije pipa v sod, iz katerega se ima vino pretakati, odpre naj se sod na vehi, ker drugače udari zrak, ki se nahaja v pipi skozi vino na vrh in vino se zblodi, pa tudi pipa, s katero se ima nastaviti sod, naj bo odprta, tako da udari zrak, ki je v pipi, iz pipe, ne pa skozi vino. Ko je sod enkrat nastavljen, pusti naj se pipa odprta, da vino teče, dokler je čisto, ker z odpiranjem in zapiranjem iste se vino stresa in obloži.

Prvo vino, ki priteče iz soda po pipi, ni čisto, ker je bilo krog čepa nekaj drož, zato naj se vlovi v posebno posodo in šele potem, ko se zapazi na vinu, vlovljenem v čist kozarec, da teče čisto, naj se pusti, da teče v drugo snažno posodo.

Mladega vina se ne sme nikdar pretakati po kaučukovih ceveh ali z nategačo naravnost iz enega soda v drugi, kajti mlado vino mora priti na vsak način v dotiko s čistim zrakom, zato naj se toči po pipi najpoprej v brentač ali šempljo in še le iz te naj se zajema ali pa pumpa v drug sod.

Pri rokah je treba imeti vedno čist kozarec, da se vsak čas lahko prepriča, če teče še čisto vino, posebno pa ko gre vino v sodu proti koncu. Takrat naj kak delavec sod prav polagoma in previdno od zadaj privzdigne in sicer ne više, nego je podklada, ki jo ima podložiti drug delavec. Pod pipo pa naj kdo drug drži kozarec, da se prepriča, če je vino še čisto. Kakor hitro začne teči iz soda kalno vino, naj se pipa zapre.

Gosto vino, ki je še v sodu, naj se iztoči v kako drugo posodo in zlije s prvim meglenim, vlovljenim vinom vred posebej v kak sod. Zapomniti si je dobro, da naj se nikdar ne zlije kalnega vina k čistemu, kajti zadošča, da vliješ le par litrov kalnega vina k čistemu, in vino, ki je bilo prej čisto, se ne bo učistilo tako zlepa.

Ni se bati, da bi šlo megleno vino v zgubo. Če se megleno deže z goščo vred v drug sod, poleže se v kratkem in ko se je učistilo, naj se ga potem polagoma potegne z drož z nategačo.

Če je bilo napravljeno vino ne le iz zdravih ampak tudi gnilih jagod, pretakati ga je drugače. Kakor mora priti zdravo vino v dotiko z zrakom, tako ne sme priti vino, ki je bilo napravljeno iz deloma gnilih jagod, v dotiko z njim pri prvem pretakanju, ker drugače preveč porujavi. Tako vino naj se pretaka s kaučukum ali z nategačo naravnost iz enega v drug sod. Sod, v katerega se pretaka, naj se poprej dobro zakadi z žveplom in dene konec kaučuka, po katerem teče, v prazen sod celo do dna, da se polni sod od spodaj navzgor. Še le pri drugem pretakanju naj se pretoči tako vino takó, da pride v dotiko z zrakom.

Sodov, v katere se toči zdrava vina napravljena iz zdravih jagod naj se ne žvepla, kajti če je bil sod, v katerega vino polniš, bolan, ga s tem ne ozdraviš. Če je bilo grozdje skrbno brano zdravo zase in bolno zase, ter napravljeno iz njega vino pravilno t. j. po pravilih umnega kletarstva, mu je žveplenega dima ravno toliko potreba, kakor zdravemu človeku zdravil. Skrbi naj se rajše pri trgatvi in napravi vina, da se gnile in bolne jagode odbira. Če zdravo, pravilno napravljeno vino redno in pravilno pretakaš, če je sod vselej do vrha poln in neprodušno zavehan ter je klet količkaj dobra ni se bati, da bi se vino pokvarilo. Le ko imaš opraviti z bolnimi vini, zažveplaj jih ali če soda ne moreš napolniti do vrha, zakadi nekoliko na vrhu, nikar pa ne preveč. Še tedaj, ko si sode hranil zakajene z žveplom, oplahni jih z mrzlo vodo 2 ali 3 krat, preden deneš vino vanje. Čemu bi nadlegoval želodce in glave pivcem z žveplnim dimom, če ni ravno neobhodno potrebno. Saj še sam veleučeni vinorejec, pokojni baron Babo, ki je rabo žvepla toliko priporočal, je vedno povdarjal: „Rabi žveplo v kletarstvu, a za vino le tedaj, ko si primoran rabiti ga“.

Ko si vino naprvo pretočil na čisto, odpri okna, da bo svež, čist zrak v kleti, da vino mraz prešine in prepričan bodi, da bo po pretakanju, dasi nekaj časa kalno, ali v kratkem zopet čisto in okusno, da bo veselje. Dokler pa ni povrelo in se ni učistilo in ni pretočeno na čisto, pusti okna zaprta, ker se mošt lahko prehladi ali pa se motno vino ne učisti zlepa, ker ni toplota v kleti stalna.

O izreji žrebet.

Ko je kobila strila, potem mora skrbeti konjerejec, da izredi iz žrebeta s pravilnim oskrbovanjem zdravega čilega in krepkega konja.

Da kobila žrebe rajše obliže, potrosi naj se po njem nekoliko soli. Kobilu ki je strila, naj se krmi previdno, naj se ji ne poklada pretečne klaje in priuči naj se jo le polagoma na večjo množino klaje. Najbolje je, če se ji da potem, ko je strila, mlačno oblodo iz otrobov, pa tudi te naj se ji daje le po malem. Razen tega naj se ji poklada ječmenov zdrob ali druga enaka krma in sladko zdravo seno. Dokler kobila doji, naj se jo krmi dobro, poklada naj se ji le najboljši oves in najboljše travniško seno in poleg tega tudi zdravo ovseno slamo. Ako ima malo mleka, naj se ji daje razen ovsu tudi ječmenov zdrob. Skrbno naj se pazi, da ne preide prenašlo od ene krme na drugo. Po 14 dneh po porodu rabi se kobilo že lahko za lažje delo, vendar pa ne več kakor po pol dneva, ker žrebe ne sme ostati predolgo brez matere. Spočetka naj se pušča žrebe h kobilu, da bo sesalo vsake tri ure. Paziti je treba, da se kobila ne segreje in če se je pri delu segrela, pomolze naj se jo najpoprej in pusti še le potem žrebe k nji. Ko se je vrnila kobila z dela, naj se ne pusti lačnemu žrebetu, da bi preveč na enkrat posesalo, ampak naj se ga parkrat vzame od matere in pusti ponovno k nji, da bo sesalo po malem pa večkrat. Tačas naj ostane žrebe v hlevu, paziti pa je treba, da se na kak način ne poškoduje. Nekaj tednov pozneje začne žrebe jesti seno in drugo krmo in takrat naj se mu daje mleka ali pa enake oblode, kakoršno dobiva mati in poleg tega ječmenov ali ovsen zdrob, slednjega pa le malo. Na sploh pa uspevajo mladi konji tem boljše, čim prej se privadijo na oves. Po 2 ali 3 mescih približno lahko spremlja žrebe mater po lepih poteh in po polju.

Če hočemo, da se žrebe dobro razvije, spustiti ga moramo na pašo, ker le tam se mu utrde in razvijejo mišice in kopita in takemu žrebetu ne bo škodovala pozneje ne mokrota, ne mraz in veter, pa tudi pri delu se ne bo utrudilo zlepa in bo vedno zdravo.

V krajih, kjer se pečajo v velikem s konjerejo, si prave izreje žrebet brez paše ne morejo niti misliti, kajti pokazalo se je na sploh, da se konj telesno najlepše razvije le na paši. Napačno je, če misli kdo, da izredi trdne, krepke in čvrste konje tam, kjer ni pašnikov. Paša je za konje velike važnosti.

Če se goni kobilo z žrebetom na pašo, goni naj se jih le na suh in zdrav pašnik, pašnik sam pa naj se tudi primerno ogradi in sicer tako, da se konji, ki se bodo tam pasli, ne poškodvajo. Na tem pašniku naj bo taka trava, po kateri se zamorejo ukrepiti kosti in in mišice, pa tudi čiste in zdrave vode ne sme manjkati konju. Tam

kjer se žrebeta pasejo, ne smejo biti tla opolzka ali pregladka in posebno na ilovnati zemlji se lahko pripeti, da se konj spodtakne in padel. Če žrebe na paši pade, ima to lahko pozneje kaj slabe posledice. Pašnik, na katerem se žrebetu lahko zdrsne, sploh ni zanj. S tem pa ni še rečeno, da morajo biti tla trdna in trda, ampak za konje primeren pašnik mora imeti na površini toliko rahle zemlje, da poganja trava korenine lahko v globočino. Najprimernejši za konjski pašnik je njiva, ki je bila spremenjena v travnik in čimdalje se rabi za pašnik, tem trša postaja. Za pašnjo žrebet naj se porabi vselej le dober in rodoviten pašnik.

Navadno se pasejo žrebeta skupaj z govedo, to pa radi tega, ker če je živina druge vrste ž njimi, tekajo veliko bolj sem pa tje, kakor če so konji sami. Kosti in mišice se pa ukrepé tem bolj, čim več žrebeta tekajo. Ko je mrzlo in deževno vreme ali je padla močna rosa ali slana, se žrebet ne sme spuščati na pašnik. Poleg tega, da se žrebeta pasejo, poklada naj se jim tudi razna suha klaja in oves.

Navadno se odstavi žrebeta, ko so stara 3 ali 4 mesece, nekateri jih pa pusté, da sesajo celó skozi 5 mescev, zopet drugi so temu nasprotni in pravijo, da postanejo žrebeta po predolgem sesanju premehkužna. Na vsak način pa se mora odstavljati žrebe le polagoma. V istem razmerju, v kakoršnem zgublja kobila mleko, naj se poklada žrebetu vedno več in več drobnega sena in ovsenega zdroba. Če bi imela kobila ob odstavljanju še veliko mleka, na se jo parkrat na dan pomolze in namaže vime nekoliko s tropinovcem ali žganjem.

Po odstavljanju kobili včasih vime zateče; v takem slučaju naj se kobilo pomolze in drži pod vime posoda z gorko vodo, da se vime nekoliko spoti in namaže naj se ga nato večkrat na dan s prešičjo mastjo. Treba je pa tudi poskrbeti, da se kobila primerno sprehodi in da se ji daje le malo in manj tečne klaje.

Snaga je za mladega konja toliko, kolikor polovica krme zato naj se ga pridno snaži vsak dan s ščetjo. Pazi naj se tudi, da se ga ne poloti mrčes in ako se ga je polotil, naj se ga skuša zatreti takoj. Po odstavljanju naj se poklada žrebetu dobro in tečno seno, rezanico in nekoliko žitnega zrnja. Spočetka naj se mu daje $2\frac{1}{2}$ kg sena in $\frac{1}{2}$ —1 kg ovsenega zdroba. Žrebetom, ki izvirajo od bolj lenih pasem, kakoršne se redé navadno na kmetih, dá se lahko namesto ovsa pšeničnih otrobov, preš ali tropin i. t. d. Ta krmila naj se poškrope ali namočijo najpoprej v vodi, zmeša naj si jih med rezanico in vsuje

potem v žleb. Posoda, v kateri se gornja krmila namakajo, mora biti vedno snažna, zato naj se jo potem, ko se jo je opralo, namaže ali opere po vrhu včasih tudi z apnenim beležem.

V drugem letu naj se poklada žrebetu manj ovsa, pa nekoliko več sena. Da bi se pokladalo seno samo, tudi bi ne bilo prav, ker dobi žrebe po preobitem uživanju sena prevelik trebuh ali vamp in postane leno. Poleti pa je paša za žrebeta prvi pogoj. Če se jih redi v hlevu, naj se jim poklada izven suhe klaje tudi nekoliko ovsa, meteljke ali lucerne, esparzete ali pa nemške detelje. Napaja naj se po vsakem krmenju s čisto a ne premrzlo studenčnico. Če se poklada zelena krma, je najbolje, da se napaja še nekoliko pozneje in ne takoj, ko je žrebe pojedlo krmo. Poleg sena naj se mu da včasih tudi korenja. Korenje naj se razseka ali razreže na drobne kose, pomeša med oves in tako poklada. Da ostanejo žrebeta ješčča in da bodo lažje prebavljala, naj se jim daje tudi malo soli, nikar pa ne preveč.

Hlev, v katerem so žrebeta, ne sme biti premrzl, kakor tudi ne pregorak; biti mora tudi suh, posebno pa tlak, ker drugače se pokvarijo kopita. Lojtrenca ali jasli in korito ne smejo biti preveč na visokem, ker če je vse to preveč na visokem, se konju hrbet preveč zlekne.

Pri mladih konjih je treba zelo paziti na čistočo. Žrebe naj se večkrat skrbno oštriglja, z vodo opere in dobro odrgne. Da se privadi žrebe vzdigavanju nog ali podkovanju, naj se mu večkrat noge privzdigne in potolče na podplat kopita s štrigljem ali kladivom. Ravna naj se ž njim vedno lepo. Mlade konje naj se izroči v oskrbovanje le zanesljivim osebam, ki nimajo navade tepsti ali dražiti jih, kajti žrebe se kmalu navadi grizti, brcati i. d. in če bi se ga hotelo odvaditi, treba je zato mnogo truda in potrpežljivosti.

V tretjem letu starosti naj se žrebe loči od kobil. Ko je žrebe staro 2½ leti ali ko je premenjalo zobe, naj se ga skuša privaditi na uzdo in opravo ter naj se ga vprega v voz z drugim starejšim konjem. Pri urjenju mladih konj v vožnji je glavna stvar lepo in potrpežljivo ravnanje, a paziti se mora tudi zelo na to, da se konja ne oplašči in če se je oplašil, naj se ga zlepa opozori, če se upira ali je štatljav, naj se mu taka slabost če je mogoče takoj izbije iz glave.

Ko dela, naj se mu da nekoliko več ovsa. Ko se ga misli ukrotiti, naj se mu krme ne odtegne, kajti to je napačno. Nastopi naj se raje takoj z ostrostjo, a vendar zlepa, kajti zgrda se tudi pri konju

ne doseže ničesar. S petim letom konj doraste, konji težkih pasem celó poprej in takrat se ga rabi lahko za vsako delo. Žrebce naj se skopi, ko so stari 3 leta, izroči naj se pa skapljanje vselej le izurjeni osebi.

Če pašnikov za konje ni, izredi se dobrega konja tudi v hlevu, gledati in skrbeti pa je, da se mlad konj veliko giblje na prostem, zato se ga mora spustiti vsak dan na prosto, da se dodobra izprehodi in zleta.

„Kmet“.

Novi nevarni bolezní na krompirju.

Kraljevo ogrsko poskuševališče za rastlinsko fizijologijo in phytopathologijo je poročalo pred kratkim v „Landw. Zeitung“ naslednje: Nedavno smo opozorili naše kmetovalce na novi in nevarni bolezní, ki sta se pojavili na krompirju in sicer na krtovičenje ali krčevico krompirjevega listja in na bolezen, ki se pojavlja v obliki kolobarcev na gomoljih.

Obe bolezní, ki sta se prikazali na krompirju, prizadeneta lahko precejšnjo škodo, zato se nam zdi zeló potrebno, da opozorimo kmetovalce še za časa na pretečo nevarnost.

Že pred nekimi leti se je pojavila v Nemčiji neka bolezen na krompirjevem zelišču ter se je tam precej razširila, a kolikor je nam znano, pojavila se je tudi na severozapadu Ogrske. Ta bolezen je znana pod imenom „Blattrollkrankheit“ ali po naše bi se reklo „krtovičenje listja“ in provzročá jo neka glivica, ki spada v vrsto „Fusarium“. Bolezen, ki preti tudi ogrskemu krompirju, se pojavlja na naslednji način: Koncem junija, še laže v juliju in avgustu se zapazi na krompirjevem zelišču, da se vršni listi v smeri listnih reber zvijajo ali krtovičijo, pozneje pa se začne zvijati tudi rob listov navznotraj in spodnja stran lista, ki se obrne vsled tega navzgor, je nekako rumenkasta in včasih celó rumenordeča. Zgornji listi začnejo veneti in tem slede drugi niže stoječi. Ko se je ravnokar pojavila ta bolezen, zmenil se je le malokdo zanjo, kajti bolni grmi so obrodili skoraj toliko, kolikor zdravi in tudi posebne razlike v debelosti krompirja ali gomo-

ljev ni bilo. Če pa prerežemo gomolj, ki je zrastel na bolnih grmih blizu popka, zapazimo, da so tam se nahajajoče cevčice večidel rumenkaste. Enake barve so večinoma tudi cevčice v steblih, posebno pa one na dolnjem delu istega. Ako se tak bolan krompir vsadi, se bo zdelo, da je zelišče zdravo a če se opazuje natančno, se zapazi, da isto v rasti zaostaja, listi na njem se začno krtovičiti in postanejo rumenordeči, zelišče usahne prej nego ono pri zdravem krompirju. Ako tak grm izrujemo, najdemo spodaj sicer zarod ali krompir, ki pa ni debelejši od orehov in lešnikov, in med tem pogostoma tudi tak, ki ni debelejši od grahovitih zrn.

Če se vzame krompir z bolnih grmov v roko in pa potiplje, je mehkejši od onega, ki je zrastel na zdravih grmih in pogostoma se gomolji ne držé več podzemskih živic ali pritlik, ampak so ločeni in pričenjajo poganjati. Ako se porabi slučajno tak krompir za seme, gomolji sicer poženejo, razrastejo se pod zemljo na gosto kakor nekak zmeden svitek, obstoječ iz mnogoštevilnih živic in korenin, a na površino pride zelišče redkokedaj. Če bi se tudi zelišče prikazalo, je isto zeló revno, listi se prično kmalo krtovičiti in postanejo ne le rumenordeči, ampak raznobarni in celó temno in modrordeči. Imeli smo priliko videti tak bolan krompir v Pudmericzu: krompir ni imel gomoljev, a če jih je pa kateri imel, niso bili debelejši od graha, toraj ni bilo mogoče niti govoriti o kakem pridelku.

Da se izognemo tej bolezni, je edino, da skrbno odbiramo krompir za seme. V ta namen naj se zaznamuje bolne grme že na njivi meseca julija in avgusta, ker se spozna takrat najlaže, kateri grmi so bolni. Na zelišče bolnih grmov naj se priveže belo ali barvano nit, ali pa naj se vtakne poleg njih kaka palica in izkoplje one grme prej, nego se izkoplje ali izorje drug krompir. Ves tak krompir naj se dene posebej. Za seme naj se rabi izključno le krompir z zdravih grmov!

Ako se hoče naročiti krompir za seme drugod, naj se naroči najpoprej le kakih 100 gomoljev od one vrste in izroči v preiskavo poskuševališču.

Druga nevarna bolezen so kolobarci, ki se nahajajo na gomoljih in ki jih provzroča neka vrsta bakterij. Ako prerežemo tak bolan krompir ali gomolj, zapazimo $\frac{1}{2}$ do 1 cm globoko pod krompirjevim lubom nekak rujav obroček ali kolobarec, kateri se napravi vsled razkrojevanja cevčic v gomolju in ki se podaljšujejo tudi v steblo. Sicer zapazimo tudi pri zdravem krompirju tak kolobarček oziroma cevčice tam, kjer prehaja meso v lub; ti obročki pa so vselej brez barve in

niso nikdar rujavi. Ako je bil krompir le malo napaden od te bolezni, zapazimo na njem, ako ga prerežemo počez v bližini popka, črnkaste rujave pikice ali proge, ki leže razločno v cevkinih povezkih krompirjevih ali v obročku in če prerežemo gomolj podolgem skozi krompirjev popek, zapazimo, da so bolne cevčice rujave barve.

Ako tak krompir vsadimo, zbole tudi krompirjeve kali, ki so v zvezi z gomoljem potom cevčic. Pogostoma zapazimo, ko je krompir pognal, da manjka tu pa tam kak grm in če gomolj izkopljemo, zagledamo, da je navidezno zdrav, kljub temu pa so poganjki usahnili že pod zemljo in korenine so se močno razkošatile. Ako prileze poganjek bolnega krompirja na površino, zaostajajo stebela v rasti, ostanejo kratka, imajo le majhne liste in še ti so pogostoma pikčasti in venejo in sicer od spodaj navzgor ter odpadajo. Marsikedar je zelišče spočetka kakor bi bil krompir zdrav, poleti pa postanejo nekatera, včasih celó vsa stebela prosojna, rujavkasto pegasta in zvenejo; listi na takih steblih zadobé črnkaste pege po rebrih, te se polagoma povečajo, listi ovene in odpadejo. V prvem slučaju ne obrodi grm nič in če obrodi, je med gomolji le malo zrelih. Če je bilo napadeno samo eno steblo krompirjevo, obrodi grm pogostoma kakor navadno toda ravno krompir od takih grmov je najbolj nevaren, ker se razširja po njem bolezen. Večina onega krompirja je bolna, o čemer se prepričamo prav lahko. Če tak krompir prerežemo, zapazimo v mesu rujave kolobarčke.

To bolezen provzročujejo bakterije, ki dospejo v rastlino na enak način kakor glivice prve tu navedene bolezni, t. j. skozi rano, ki smo jo provzročili na dolnjem delu stebela. Najlaže dospejo te v zemlji se nahajajoče bakterije v krompir skozi prerezo, ki jo je zadobil krompir, ko smo ga razrezali za sajenje na koščke. Bakterije se razmnožavajo v cevčicah, slednje zbolé in rastline vsled tega usahnejo.

Da preprečimo to nevarno bolezen, moramo se držati strogo onega, kar smo nasvetovali pri prejšnji bolezni. Da se bolezen ne razvije, sadi naj se cel krompir in ne razrezan na kosce.

Razne ščitaste uši, živeče na murvi. *)

Razen murvove ščitaste uši polotita se murv dve drugi podvrsti ščitaste uši in sicer *Lecanium cymbiforme* in *Coccus (Pulvinaria) vitis*. Sicer ne napravljata posebne škode ali vsaj takošne ne kakor murvova, vendar se nam zdi potrebno, da jih opišemo natančneje, ker se jih šestokrat rado zamenja z murvovo.

Lecanium cymbiforme (breskvina ščitasta uš) se razločuje od murvove že po ščitku. Ščitek, pod katerim breskvina uš prezimi, je večji ter dolg $4\frac{1}{2}$ mm in širok 3 mm, bolj podolgast in

Pod. 1. Trtna ščitasta uš na murvi.

enak prevernjenemu čolničju, barve je čokoladine in se svetli. Ta uš se navadno poloti breskev in raznih drugih vrtnih rastlin, redkokdaj češpelj in trt, poloti pa se murve.

*) Iz „Navoda, kako izgojevati, saditi in oskrbovati murve itd.“, Bolle-Gvozdenović.

Coccus (*Pulvinaria*) *vitis* (trtna ščitasta uš) je že od nekdaj znan trtni škodljivec. Živi pa tudi na murvovih mladikah in poganjkih (Podoba 1.) Ona je največja ščitasta uš in njen ščitek je dolg 8 mm in širok 5 mm, je rdečerjav (nekako roženast) in čepi na belem puhu. Ako ščitek odlučimo, zagledamo samico in če je pomlad pa neštevilno jajčec, ki so obdana z volnatim puhom.

Kakor hitro se polotita drevesa ti dve vrsti uši, pridruži se jima skoro vselej droben črn, sajast prah, ki ni drugega nego zelo mala glivica, ki se zove *Capnodium Meliola mōri*, po naše sajasta rosa. Uši izločujejo namreč neko medeno tekočino ali mano, ki pada na liste in tam obvisi. O vlažnem vremenu se po mani razraste ta glivica tako, kakor če bi bili listi s kakim sajastim lepilom prevlečeni. Ker zamaši listom vse pore, ne morejo več pravilno delovati.

Pri murvovi ščitasti uši navedene zmesi, se rabijo lahko pozimi tudi zoper te uši. Poleti ali med rastjo poškropi naj se pa napadene murve z emulzijo, obstoječo iz 1½ kg tobakovega izvlečka in ½ kg kalijevega mila na vsakih 100 litrov vode. Poškropi naj se dobro in za nekaj dni naj se škropljenje ponovi. S tem škropljenjem prepreči se tudi sajasta rosa.

Spomenica,

ki jo je odposlalo „Goriško kmetijsko društvo“ visokemu c. k. namestništvu v Trstu gledé prepovedi točenja mošta v letošnjem letu.

Dne 4. t. m. izšla je od strani visokoistega odredba, s katero se prepoveduje točenje mošta v letošnjem letu in sicer iz zdravstvenih ozirov, ker razsajajo v deželji razne epidemije.

Visokoisto so vodili pri izdaji te odredbe gotovo plemeniti in blagohotni nameni, ki bi bili zelo umestni in hvalevredni, ako bi dejanske razmere v deželi to opravičevale.

Kar se tiče vsaj razmer v slovenskem delu naše dežele, ne opravičujejo te ukaza od strani visoke c. kr. vlade in podpisano društvo mora kot zastopnik kmetijskih interesov v slovenskem delu dežele zavzeti se najodločneje zoper to odredbo in prosi visokoisto najnujnejše, da ta sklep nemudoma prekliče.

Navedena odredba se naslanja na zdravstvene uzroke. Ali pomisli naj se, da je vinski mošt uže pokipel da se je učistil in se spremenil v vino, ter nima kot tak več lastnosti, ki bi bile zdravju v kvar.

Res je sicer, da so se pojavile v deželi razne epidemične bolezni, česar drugih let ni bilo, prineslo jih je v deželo vojaštvo o času vaj in nastopale so te bolezni uže v času, ko ni še bilo in se ni pilo mošta.

Z izgovorom na zdravstvene ozire, ta odredba še ni vtemeljena, kajti sedaj se toči uže čisto vino, ki ne more vplivati na razvoj raznih epidemij, in epidemije so bile k nam zanešene in so nastopile že pred trgatvijo.

Pač pa bi lahko visokoisto odredilo, da preiskujejo pod nadzorstvom kletarskih nadzornikov krajevne zdravstvene komisije vino, ki se toči in te komisije naj bi v slučaju potrebe eno ali drugo zdravju škodljivo vino izključile iz prometa.

Seveda škoduje nezmislno zauživanje novega vina, če je tudi drugače dobro ali z navedeno odredbo se zauživanje vina ne omeji mnogo, ker ga ima letos vsak kmetič dovolj v lastni kleti, pač pa se provzroči s tako prepovedjo neizmerna škoda posestniku-producentu, ker se mu onemogoči prodajo svojega pridelka.

Mogoče je uplival na izdajo te odredbe tudi ta razlog, da se pospeši prodaja starega vina v deželi. Toda v Brdih, na Vipavskem in na Krasu ni takih množin starega vina, da bi bilo potrebno nastopati s posebnimi ukazi.

Posestniki, ki imajo še večje množine starega vina v kleti, so gospodarsko precej trdni, ker bi bili sicer svoj lanski pridelek uže doslej prodali, četudi razmeroma po nizki ceni, a so le v izogib tega to opustili.

Pomisli je treba nadalje, da brisko vino — rebula in vipavsko vino iz boljših leg vgaja konsumentom, posebno v tem štadiju v kakoršnem je sedaj, radi svoje prijetne milobe in je povpraševanje po takem vinu ravno sedaj največje

Ako se toraj prodaja oziroma točenje novega vina onemogoči, oškoduje se s tem vinska kupčija zeló, zatvori se posestniku, posebno malemu, oni vir dohodkov, ki mu je neobhodno potreben, da krije svoje potrebe za zimo, da uravná svoje dolžnosti nápram državi:

Istotako se bo godila velika krivica krčmarjem in gostilničarjem v deželi. Ti so se založili, kakor navadno v sedanjem času z večjimi množinami novega vina, ker je bilo isto po ceni in imajo ugodnosti nižje užitnine.

S tako prepovedjo se jim prizadene gotovo zguba, kajti njihov v obrt vloženi kapital leži mrtev in njihova obrt začne pešati, ker so omejeni v obratu, morajo pa točno plačevati obrtni davek in kriti druge režijske troške.

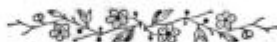
Ta odredba od strani visokoistega je razvnela duhove po celi deželi, ogorčenje postaja vedno večje in pričakovati je resnih izbruhov ljudske nevolje.

Podpisano društvo si šteje v svojo dolžnost, opozoriti visokoisto na to in pozivlje, da to odredbo nemudoma prekliče.

S tem pomiri razburjene duhove v deželi in odvrne krivico, ki bi drugače zadela naše posestnike, krčmarje in ljudstvo sploh.

* * *

Na gornjo spomenico je odgovorilo c. k. namestništvo: „Notri omenjena prepoved se je razveljavila s tukajšnjim odlokom z dne 13. t. m. št. IV. a 653/4 gledé političnih okrajev Goriškega, Sežanskega in Tolminskega, pa danes telegrafičnim potom tudi gledé mesta Gorica. — V Trstu, dne 14. novembra 1908. l.

GOSPODARSKÉ DROBTINICE.

Uradne ure. Goriškega kmetijskega društva“ v Gorici na Korenjskem trgu št. 2 so vsak dan, izvzemši nedelj in praznikov od 8. zjutraj do 12. ure dopoldne in od 2.—5. ure popoldne.

Odkod so prinesli sviloprejko v Evropo? *) Sviloprejka je doma na Kitajskem, kjer je gojé že kakih 4500 let. Kakor poroča prastaro ustno sporočilo onega velikega cesarstva, je kakih 2600 let pred Kristusovim rojstvom takratni cesar Ho-Hang-Ti bil prvi, ki je to obrt na vse mogoče načine pospeševal; njegova soproga cesarica Si-Ling-Chi, pa je uvedla med tamošnjimi prebivalci pouk v sviloreji, o motanju in tkanju svile. Od tam se je pozneje sviloreja razširila po Japonskem, Osrednji Aziji in Indiji in odtod tudi po Perziji. Pripoveduje se, da sta okoli leta 550 po Kristusu prinesla dva redovnika sv. Bazilija skrivaj majhno množino svilodnega semena v Evropo in sicer v tedanjo cvetočo bizantinsko državo. Na ta način se je razširila sviloreja iz Azije po Evropi.

) **Kedaj so se pričeli baviti pri nas s svilorejo in kako se je razvijala? S svilorejo so se pričeli baviti v tukajšnjih deželah in v sosedni Italiji, kakor se zdi še le v 17. stoletju po Kristusu.

Cesarica Marija Terezija je podpirala z vsemi sredstvi razvoj in prospah sviloreje v južnih deželah svoje države. Izdala je tudi nekatere modre zakone, tičeče se sajenja murv in izreje sviloprejk in obenem krepko podpirala ustanovitev prve avstrijske motalnice za svilo („sviloprejnice“) v Fari pri Gradiški na Goriškem. Njeni nasledniki, oziroma vlada nadaljevala je to blagodatno akcijo in si prizadevala povzdigniti to kmetijsko panogo na najvišjo stopinjo.

***) **Kedaj je bilo ustanovljeno c. k. poskuševališče v Gorici?** Ko je početkom druge polovice prejšnjega stoletja razsajala ona nevarna bolezen sviloprejk, pegavica ali koščavost in žugala uničiti svilorejo, ustanovila je avstrijska vlada 1869 v Gorici poseben zavod, namreč „c. k. svilarsko poskuševališče“, ki je imelo početkoma nalogo, razširjati pouk o razumni sviloreji, raziskavati različne bolezni sviloprejk in priskrbovati zdravo svilodno seme. Svoječasno je dobil ta zavod nalog, staviti predloge glede podelitve nagrade, ki jo je avstrijska vlada razpisala onemu, ki bi iznašel najprimernejši način v svrhu zatiranja pegavice. Kakor znano, je dobil to nagrado Pasteur. Goriško poskuševališče je bilo ono, katero je prvo praktično izvajalo dobavo semena po celičnem načinu. S tem je bilo omogočeno dobiti seme, ki ni imelo kali te bolezni v sebi in stem je bila sviloreja rešena pogibelji.

Delokrog goriškega poskuševališča se je polagoma razširil in zove se sedaj: „C. k. kmetijsko-kemično poskuševališče“.

*) **) ***) Iz „Navoda, kako izgojevati, saditi in oskrbovati murve i. t. d. Bolle in Gvozdenci.“

Hijacintove čebule sadi vselej v zmes komposta in zemlje, ki se rabi navadno za cvetlice v loncih. Vzemi od vsake enako množino, zmešaj jih skupaj in primešaj tej zmesi precej drobnega peska. Ko sadiš čebule v lonec, vsadi jih in pokrij z zemljo tako, da bo gledal le vršiček ali gornji del iz nje. Nato skopaj na vrtu primerno globoke jame, deni v te lonce z vsajenimi čebulami in pokrij jih z zemljo tako, da se loncev ne bo videlo iz nje. Tam naj ostanejo lonci 5–6 tednov, potem pa jih vzemi iz zemlje, nesi jih v gorkosobo, kjer jih postavi na svetel prostor in jih po potrebi zalivaj.

Koliko jaje znese kokoš? Na to vprašanje ni mogoče dati natančnega odgovora, kajti to odvisi od pasme, od oskrbovanja in

drugih okolnosti. V jajčniku kokoši, ki pridno nese, se nahja 600 jajčjih zarodov in pri normalnih razmerah t. j. če je kokoš zdrava in če se jo pravilno oskrbuje, znese tudi nekako tako število jajc. Različno stare kokoši znesejo tudi različno število jajc in kakor poroča „Praktični kmetovalec“ znese kokoš, potem ko je pričela nesti: prvo leto 15—20, drugo 100—120, tretje 120—135, četrto 100—115, peto 60—80, šesto 50—60, sedmo 35—40, osmo 15—20 in deveto leto 1—10 jajc, toraj ves čas 496 do 600 jajc.

Kompost ali mešanico premetaj, kakor hitro prične zmrzovati, ker vsled rahlosti jo mraz prešine in mrčes v njej pozebe, zrahljana mešanica pa tudi razpada hitreje.

Kadar kupuješ sadna drevesa, drži se naslednjih pravil: 1. Kupi le taka drevesa, ki niso bila po cepljenju pri tleh nad 6 let v drevesnici, ker drugače so ostarela. 2. Glej, da bodo imela drevesca meter nad zemljo v obsegu vsaj 6—8 cm. 3. Da bodo zamogla nositi vrh ali krono, naj se deblo primerno zožuje in naj bo pri tleh vsaj za tretjino debelejše nego tam, kjer prehaja v vrhe. 4. Lubad naj bo gladka in zdrava. 5. Deblo naj bo ravno. 6. Drevesa naj imajo dovolj korenin in sicer najmanj 4 do 6 stranskih, ki se morajo raztezati na vse strani in morajo imeti mnogo sesalk. 7. Vrh naj ima 4, kvečem 6 mladik, ki morajo biti razdeljene enakomerno na vse strani. 8. Glej, da izbereš vrste, ki se jim bo zemlja in podneblje prilegalo. 9. Glej, da bo vrsta sadja taka, kakoršno rabiš za svoje razmere. 10. Ne kupuj nikdar sadnih dreves na trgu, ker ne moreš vedeti, kaj kupiš, ampak kupi vselej v zanesljivi drevesnici.

Opomba. Opozarjamo cenjene čitatelje, naj opazujejo v bodočem letu natančno njive, obsajene s krompirjem.

Cepljenke (stratificirane -
trte) vseh vrst ima v
veliki množini na prodaj
100 kom. prve vrste po
14 K **Vekoslav Bra-**
tina Ustje Ajdovščina.

Rljuče Aramon ru-
pestris Gan-
zin števil. 1 kupi v vsaki
množini **Vekoslav Bra-**
tina, posestnik Ustje,
Ajdovščina - - - - -

Junček, čiste švicarske pasme, - -

star 12 mesecev, pri zadnji razstavi gov. živ. v Sežani je dobil I. da-
rilo, se proda. Pojasnila se dobi pri „Zav. gov. živine v Lokvi na Krasu.

„Goriško vinarsko društvo“

vpisana zadruga z omejeno zavezo v Goriči, ima v svojih zalogah in
prodaja **naravna in pristna vina** z Brd, z Vipavskega in Krasa. Raz-
pošilja na vse kraje od 56 litrov dalje. Uzorce vin pošilja na zahtevo
Cene zmerne, postrežba točna in reelna. Sedež društva: Gorica, ulica
sv. Antona št. 7.

NARDINI & WOLF

izključno zastopništvo
tovarne „**ETERNIT**“
za celo Primorsko ce-
mentne asbestove plošče
za pokrivanje streh
Gorica via Vetturini št. 11

Najboljši krov sedanosti
Eternit-Skrilj, lahek, čvrst, varen
proti burji, nevihti in ognju

Goriško kmetijsko

Korenjski trg,

ima v svoji zalogi in razprodaja
potrebščine

Lanene in sezamove tropine;
Žveplenokisli kalij s 96⁰/₀ kalija;
Kalijevo sol 40⁰/₀;
Klajno vapno po 28 vin. *kg*, cela vreča 50
kg po 24 vin. *kg*;
Petrina v posodah po *kg* 6¹/₄ in 12¹/₂ cena
kg po 40 vin. K tej spadajoči papir *kg*
80 vin.
Otrobi sredne I. vrste vreča 8 K in po
5 K 30 vin.; Posenke (noli) I. vrste vreča
6 K 50 vin.;
Vinski zakoni 10 vin.;
Rafijo za vezanje po 1 K *kg*;
Škropilnice za trte in za drevje, žveplalnike;

**Društvo naročuje nadalje vse
po najnižjih**

društvo v Gorici

Attemsova palača

svojim članom sledeče kmetijske
in gnojila:

Ročne okopalnike za okopavati, pleti, gra-
biti, sejati, osipavati itd od K 13-50 do
K 72;
Okopalnike za polje za enega konja po-
sebno pripravne za razna dela po 65-50 K;
Železne in lesene pluge za polje in vino-
grade od 118 K naprej;
Travniške brane od 70 K do 80 K;
Trosilne torbe za umetna gnojila, razpršil-
nike za gnojnico in sesalke za gnojnico.
Slamoreznice najboljše vrste.

Za posestnike, bivačoč v Ajdovščini in
okolici, je glavna zaloga pri g. Josipu Berbuč
v Sv. Križu pri Ajdovščini.

**druge kmetijske potrebščine
cenah.**

Sodba se glasi!

Da si od zdaj naprej nabavi vsak za se, kakor
za svojo rodbino

**obleko, pokrivalo, **
perilo, čevlje pri znani tvrdki

J. MEDVED, Gorica

Corso G. Verdi 38.
